

LECTARSTVO JE KRAJCARKŠEFT

Stalna razstava Slovenskega etnografskega muzeja

Andrej Dular

251

Ob koncu decembra 2018 smo v Slovenskem etnografskem muzeju odprli razstavno z naslovom *Lectarstvo je krajcarkšeft – Krbavčičeva svečarska in medicinarska delavnica in trgovina iz Ljubljane*. Kakor pove že naslov, razstava govori o svečarsko-medicinarski obrti in njenih nosilcih. Zamišljena je kot del stalnih postavitvev Slovenskega etnografskega muzeja.

Izredno bogato gradivo svečarske in medicinarske obrti, ki ga je muzej pridobil leta 1996, je zaradi pomanjkanja razstavnih prostorov dolga leta ostajalo v depojih. S preselitvijo muzeja na Metelkovo ulico pa se je odprla možnost, da bi to gradivo vendarle pokazali širši javnosti. Po postavitvi dveh stalnih razstav se je ta želja lahko tudi uresničila. Pri tem nas je vodila misel, da bi morali gradivo Krbavčičeve obrti močneje povezati z ostalimi muzejskimi vsebinami, zlasti z obema stalnima razstavama.

Pogled v prvi vsebinski razstavni sklop – predstavitev svečarske in medicinarske obrti
(foto: Andrej Dular, 2019)

Predmetno gradivo Krbavčičeve zbirke je dajalo dovolj možnosti, da smo ga idejno povezali s prvo stalno razstavo *Med naravo in kulturo* in neagrarnimi (urbanimi, obrtnimi) človekovimi preživetvenimi dejavnostmi. Krbavčičevo poklicno, osebno in družinsko zgodbo pa smo povezali z drugo stalno razstavo *Jaz, mi in drugi – podobe mojega sveta*, ki govori o osebni zgodbi, človekovi identiteti in njegovi vpetosti v prostorske, časovne in družbene svetove. Z razstavo smo se spogledovali tudi s sodobnimi muzeološkimi trendi, ki muzejske institucije zadnja leta nagovarjajo k intenzivnejšemu povezovanju in sodelovanju z lokalno skupnostjo prebivalcev, v kateri muzej deluje. Med temi institucijami je s prirejanjem osebnih razstav že vrsto let tudi naš muzej. Zato smo k sodelovanju povabili sinova svečarskega in medicarskega mojstra Jakoba Krbavčiča – dr. Aleša in Andreja Krbavčiča. Slednji nam je s pomočjo očetovih, bratovih in lastnih spominov v publikaciji, ki je izšla ob razstavi, opisal svečarsko in medicarsko obrt in v duhovitem jezikovnem slogu tudi Krbavčičevo osebno družinsko zgodbo z naslovom *Sveča je dogorela*.

Razstava *Lectarstvo je krajcarkšeft* je razdeljena na tri sklope. Prvi sklop predstavlja prostor delavnice. Tega poleg delavniškega pohištva (miz in t. i. brehe za pripravo lectovega testa) zapolnjujejo obrtne naprave, na primer naprava za izdelovanje vlečenih sveč, ring za izdelavo oblivanih sveč, tehtnica, kad z bobnom za luskanje voska, preša za vosek in kotel za topljenje voska. Tu so še orodja in lectarski in svečarski izdelki, na stenah pa so fotografije članov Krbavčičeve družine (Jakoba, Andreja, Darje in Ajde Krbavčič) pri svečarskem ali medicarskem delu v delavnici na Trubarjevi ulici. V dvanajstih vitrinah, ki zamejujejo tloris delavnice, so razvrščeni različno drobno medicarsko in svečarsko orodje, posodje, menzure, leseni in mavčni modeli za lect in pecivo in različni pripomočki za izdelavo sveč,

Razstavni del trgovine in predstavitev Krbavčičeve poklicne in družinske zgodbe
(foto: Andrej Dular, 2019)

kot so kalupi, pečatniki, pincete, različni noži, valjarji, cedila in tiskane sličice različnih motivov za krašenje lecta in sveč. V spodnjih delih vitrin so predstavljeni večje kovinsko in keramično posodje, raznovrstna sita in terlniki, tehtnica ter pekači za lect in drugo pecivo, kuhalnice in velnice. Razstavljen je tudi material za izdelavo lecta in sveč, na primer klej, gumiarabika, začimbe ter vosek in stearin, raznovrstni stenji in barve za lect in sveče ter orodja in pripomočki medicárske in svečarske obrti.

Med obema nizoma vitrin je osrednji pano z vgrajenim ekranom, na katerem si lahko obiskovalec izbere in ogleda dva kratka filma. Prvega je posnel Andrej Krbavčič leta 1970 in prikazuje njegovega očeta Jakoba Krbavčiča pri medicárskem in svečarskem delu. Drugi film je iz produkcije RTV Slovenija, nastal leta 1986, in prikazuje Andreja Krbavčiča prav tako pri svečarskem in medicárskem delu v domači delavnici.

253

Drugi razstavni sklop smo poimenovali *Sveča je dogorela: Krbavčičeva poklicna in družinska zgodba*. Začenja se v osrednji, izpostavljeni vitrini s predstavitvijo nosilcev svečarske in medicárske obrti na Trubarjevi ulici. Najprej s fotografskim portretom mojstra Rajka Pečnika, Krbavčičevega predhodnika in učnega mojstra, ter z njegovo tobačno porcelanasto pipo, ki ga je spremljala v vsakdanjem življenju do smrti. To pipo je Krbavčič ohranil za spomin na svojega učnega mojstra. Jakob Krbavčič je predstavljen s fotografskim portretom in s svojo leseno maketo svečarske delavnice iz začetka štiridesetih let 20. stoletja. Tako pipa kot maketa sta spominska predmeta, ki ju je njegov sin Andrej Krbavčič ohranil in nato izročil muzeju.

Rekonstrukcija trgovskega prostora ob zaprtju obrti leta 1996 (foto: Jure Rus, 2018)

Vitrina stenske niše je nadaljevanje Krbavčičeve osebne zgodbe, pri kateri s skrajšanim in prirejenim tekstom Andreja Krbavčiča, fotografijami in originalnimi dokumenti ter predmeti sledimo življenjski poti Jakoba Krbavčiča od odhoda iz rodnega Buzeta do prihoda v Ljubljano in nato vse do njegovega upokojskega življenja, ki se je zaključilo v Buzetu. Sledi prikaz nadaljevanja obrti in zgodba sina Andreja Krbavčiča do zatona obrtne dejavnosti na Trubarjevi ulici v devetdesetih letih 20. stoletja. V vitrini so predstavljeni tudi nekateri leseni modeli za izdelavo lecta. Naredil jih je Jakob Krbavčič, ki je bil po duši tudi ljubiteljski rezbar.

254

Tretji razstavni sklop predstavlja Krbavčičevo trgovino z lectarskimi in svečarskimi izdelki. Trgovski prostor na razstavi je približek trgovskega prostora na Trubarjevi ulici ob zaprtju obrti leta 1996. V njem so trgovske omare in prodajni pult iz tridesetih let 20. stoletja. V omarah s steklenimi vrati so razstavljeni prodajni izdelki svečarske in medicarske obrti, narejeni v devetdesetih letih 20. stoletja, ter razni okrasni predmeti, ki so dajali trgovini videz skladne urejenosti. Na prodajnem pultu je registrska blagajna, na manjši omarici pa tehtnica. V treh vitrinah, ki zamejujejo prodajni prostor, so razstavljeni prodajni lectarski in svečarski izdelki, kot so lectova srca in druge iz medenega testa narejene okrasne figurice, raznovrstne sveče ter drobno trgovsko blago (kovinski svečniki, vrečke za piškote, bombone in lect, dušice za oljno plavajočo lučko). Na panojih nad vitrinami so informacije o prodajalni in prodaji izdelkov, fotografije prodajalne v različnih obdobjih in načrt trgovskega pohištva. Na celotni razstavi *Lectarstvo je krajcarkšeft* je predstavljeno 1470 predmetov svečarske in medicarske obrti.

Del delavniške postavitve, namenjene prikazu svečarske obrti (foto: Jure Rus, 2018)

Naključje je, da je življenjska in poklicna pot svečarskega in medicarskega mojstra Jakoba Krbavčiča povezana tudi z lokacijo na Metelkovi ulici, kjer danes domuje Slovenski etnografski muzej. Stavbe je vse do devetdesetih let 20. stoletja uporabljala vojska, najprej avstro-ogrsko in kasneje jugoslovanska. V dvajsetih letih 20. stoletja je mladi Krbavčič kot pomočnik v svečarski in medicarski delavnici mojstra Rajka Pečnika na bližnji Trubarjevi ulici dobavljal vinske piškote v vojaško kantino, ki je bila na dvorišču te vojašnice. Najemnica kantine je bila Marije Hubner, po rodu iz avstrijskega Gradca, žena podčastnika Jurija Logarja, ki je služboval v tej vojašnici. Ker z možem nista imela otrok, sta iz Gradca pripeljala v svoj ljubljanski dom nečakinjo Henriette Hubner, rojeno leta 1913. Mlada Henriette je kot dekle občasno pomagala svoji teti v vojaški kantini in tu jo je spoznal mladi Jakob Krbavčič. Poročila sta se leta 1931, ko je bilo njej 18, njemu pa 24 let.

V naslednjem desetletju sta zakonca Krbavčič sodelovala z Robertom Freyerjem, ki je imel na Kongresnem trgu št. 5 v Ljubljani trgovino z umetnoobrotnimi izdelki, tako imenovano Lectarijo. Jakob mu je dobavljal svoje lectarsko in svečarsko blago, Freyer pa ga je v svoji trgovini prodajal.

Krbavčič se je zaradi svoje nagnjenosti k umetniškemu ustvarjanju in svojih lepih svečarskih in lectarskih izdelkov že sredi tridesetih let 20. stoletja spoznal z arhitektom Jožetom Plečnikom. Ta se je navdušil nad njegovim delom in mu svetoval pri oblikovanju nekaterih novih izdelkov. To znanstvo je tudi pripomoglo k Plečnikovi izdelavi načrta za pohištveno opremo v Lectariji decembra leta 1938. Trgovinske omare, miza in svetila so se ohranili skozi vojni in povojni čas in leta 2000 sta Agata Freyer Majaron in Rok Freyer, hči in sin Henriette Freyer, nekdanje žene Jakoba Krbavčiča, po Plečnikovih načrtih narejeno pohištvo podarila Slovenskemu etnografskemu muzeju. Od leta 2004 je to pohištvo sestavni funkcionalni del opreme muzejske trgovine v pritličju razstavne hiše Slovenskega etnografskega muzeja. Po dolgih desetletjih sta se tako pod isto muzejsko streho znašli na ogled delavnica s trgovinsko opremo z ljubljanske Trubarjeve ulice in trgovinska oprema s Kongresnega trga, ki ju povezuje življenjska in sorodstvena zgodba dveh ljubljanskih družinskih skupnosti.